

екологічних чинників в маркетингових стратегіях підприємств впливає наступне: галузева приналежність, масштаби діяльності підприємства, особливості екологічного регулювання держави, ринкова стратегія підприємства.

Список літератури: 1. Рудюк Н.В., Бабий В.П., Маркина Л.Н. Новая технология утилизации опасных органических отходов. – Київ: Товариство «Знання України», 2001. – 152 с. 2. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация. Монография. – Луганск: Изд-во ВНУ, 2000. – 315 с. 3. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг. – М.: Интел-Синтез, 2000. – 640 с. 4. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент: – 3-е изд., – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1999. – 416 с.

Надійшла до редколегії 06.02.2013.

УДК 658.567.1:005.332.4-027.235

Механізм підвищення конкурентоспроможності підприємств по утилізації промислових відходів / О.Ю. Лінькова, І.І. Шаповалов // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – № 69(1042). – С. 122-125. Бібліогр.: 4 назв.

В статье рассматривается механизм повышения конкурентоспособности предприятий по утилизации промышленных отходов.

Ключевые слова: конкурентоспособность, промышленное предприятие, предприятие по утилизации промышленных отходов, механизм повышения конкурентоспособности.

In the article the mechanism of increasing the competitiveness of enterprises in recycling industrial waste.

Key words: competitiveness, industrial enterprises, the utilization of industrial waste, the mechanism of increasing competitiveness.

УДК 004.7

О.Ю. ЛИНЬКОВА, канд. економ. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
В.Й. ОГОНОВСЬКИЙ, студент, НТУ «ХПІ»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

У статті досліджені економічні проблеми харчової промисловості України. Проаналізовані основні чинники виникнення економічних проблем харчової промисловості та шляхи їх подолання. Розглянуті особливості харчової промисловості України. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: попит та пропозиція, система збуту, економічні проблеми, харчова промисловість, промисловість України.

Вступ. На ринку продовольства України продовжує зменшуватися попит у зв'язку з погіршенням купівельної здатності населення і різко збі-

---

© О.Ю. Лінькова, В.Й. Огоновський, 2013

льшується пропозиція імпортованих продуктів. Значна частина вітчизняної сільськогосподарської продукції не знаходить збуту, згодовується худобі або псується а сільськогосподарські підприємства зазнають збитків.

Основними категоріями є попит і пропозиція, які реалізуються через купівлю-продаж товарів через оптово-роздрібну торгівлю. Саме значення попиту і пропозиції зумовлює і зміни виробництва, впливає на динаміку цін, викликає переміщення ресурсів виробництва між галузями і регіонами. Попит формується під впливом демографічних якісних і вартісних факторів, тобто він залежить від кількості населення, розміру доходів, якості товарів, реклами тощо. Пропозиція і вартість товарів, поданих до реалізації залежить від природних, організаційних і технологічних факторів. Основними сегментами системи пропозиції є: вітчизняне сільськогосподарське виробництво, імпортовані, переробка, зберігання, товарна обробка й пакування продукції, транспорт і зв'язок. Центральне місце в ринку належить оптовій і роздрібній торгівлі, ринковій інфраструктурі. Саме ці елементи ринку здійснюють товарний обіг продуктів.

Аналіз досліджень та літератури. Дослідженням економічних проблем харчової промисловості України займалися Дейнеко Л.В., Мельник А.Н. Борщевський П.П.; теоретичні й практичні аспекти економічних проблем харчової промисловості вивчали Савчур-Шекмар Н.А., Лукінов І.І. та інші.

Метою статті є аналіз економічних проблем харчової промисловості. В роботі розглядаються проблеми харчової промисловості, умови їх виникнення та шляхи подолання.

Матеріали досліджень. Ринкові відносини в Україні формуються за збутовою концепцією. Вона виходить із необхідності максимізації доходів через збут товарів. Регулювання ринкових відносин відбувається переважно економічними методами. Провідна роль у регулюванні ринкових відносин належить державі, яка здійснює це через цінову та кредитно-податкову політику і створює відповідні умови для зміцнення матеріально-технічної бази господарств, посилюючи стимули до інвестування й прискорення науково-технічного прогресу [1].

Державне регулювання ринку потрібне для ліквідації суперечностей товаровиробників і споживачів. Товаровиробники зацікавлені в тому, щоб кількість товару, яка надходить на ринок, не перевищувала справжній попит. Споживачі, навпаки, в тому, щоб кількість товару, яка надходить на ринок, перевищувала справжній попит. Необхідність державного регулювання ринку продуктів харчування зумовлюється також порушенням паритету обміну, що склався між містом і селом. Сучасна мінова вартість сільськогосподарської продукції у 1,5-2 рази нижча від мінової вартості промислових товарів.

Потреба державного регулювання ринку зумовлюється й характером

перерозподілу капіталу [2].

Ринкова економіка змінює мету й завдання виробництва. Якщо головною метою виробництва за часів адміністративно-командної було виконання плану, то в умовах ринкових відносин – одержання максимального прибутку на капітал. Основними принципами функціонування цих відносин є: ощадливість, конкуренція, захист споживачів і товаровиробників. Ощадливість зберігає й нагромаджує капітал. Усе те, що зберігається з одержаного, додається до свого капіталу. Потім ці збереження витрачаються на розширення виробництва, переробку продукції чи на розвиток торгівлі, а також створюють можливості і іншим господарям дати позички під проценти тобто за певну частину прибутку. Отже, ощадливість приводить у рух додаткову кількість праці, яка створює додаткову вартість.

Конкуренція – це вільне суперництво товаровиробників. Конкуренція спонукає кожного спрямувати зусилля на підвищення певного рівня виробництва, родючості та ефективності виробництва в інтересах самозахисту та збільшення прибутку на вкладений капітал. Ринкова система – це механізм перерозподілу доходів. Олігополія, яка переважає до цього часу, є великою проблемою такого господарства. Усі нові джерела доходу: заробітна плата, рента і прибуток на капітал, завдяки монополії стають менші, ніж за умов конкуренції (Адам Сміт). Переваги конкуренції: сприяє насиченню ринку товарами і примушує продавати їх дешевше. Формування ринку продовольства відбудеться коли в конкурентній боротьбі за споживачів буде впроваджена технологічна дисципліна. Побоювання втратити замовника стримуватиме виробників від шахрайства і стимулюватиме виробництво високоякісної продукції.

Захист споживачів і виробників продукції повинен здійснюватися у результаті реалізації антимонопольних законодавчих актів. Серед останніх вирішальне значення мають роздержавлення, правовий захист, обіг капіталу, приватизація та оподаткування прибутків монополістів. Існує потреба врегулювання питань власності, продажу, оренди й закладання землі, що стимулюватиме розвиток конкуренції. Захист сільськогосподарських товаровиробників продукції від імпорту й монополії у переробці й торгівлі необхідно здійснювати як державними методами впливу, так і через об'єднання виробників, створення власних переробних і торговельних кооперативів. Захист споживачів продукції забезпечується також системою контролю за якістю продукції, встановленням обов'язкових стандартів якості. Спеціалісти-контролери за два тижні до початку збирання врожаю зобов'язані відбирати на місці вирощування культур проби продукції для лабораторного аналізу на рівень забрудненості радіонуклідами, нітратами і пестицидами. Повторному контролю повинна піддаватися кожна партія продукції безпосередньо при надходженні на ринок.

Одним із важливих заходів захисту споживачів є регулювання рівня

цін на продукти, яке може здійснювати держава, нагромаджуючи їх запас і доставляючи на ринок при зростанні попиту.

Умовами розвитку ринкової економіки є: свобода підприємництва й торгівлі, свобода переміщення праці й капіталу від однієї галузі до іншої, наявність різних форм власності на основні засоби виробництва, ліквідація земельної і банківської монополії, розширення прав успадкування, розвиток кооперації (збутової, постачальної, обслуговуючої), використання найманої праці, пробудження в населення підприємницького мислення й забезпечення його широкою інформацією, наявність міцної влади, правове забезпечення виконання договорів і зобов'язань, надійний захист власності.

Ринкова економіка – це сплетена сітка цін, де зміни на одному ринку викликають значні зміни на інших ринках. Особливо великий вплив на формування ринку продовольства справляє розвиток ринку землі, робочої сили й капіталів [4].

За останні п'ять років значно змінилася ситуація на ринку продовольства України – різко скоротилися попит і пропозиція. При цьому темпи зниження попиту набагато перевищили зменшення пропозиції. В Україні виникли певні труднощі з продажем продуктів. Спад попиту на продукти зумовлений зниженням доходів населення та зростанням розміру податків, обмеженістю експортних можливостей сільськогосподарської продукції. Пропозиція продуктів зменшилася через скорочення їх вітчизняного виробництва: мала зацікавленість працівників в ефективному використанні ресурсів і поліпшенні стану реалізації продуктів харчування, низька матеріально-технічна база переробних підприємств і торговельних організацій, недостатньо розвинута інфраструктура ринку. В 2010 р. організаціям споживчої кооперації було продано лише 7,6 % усіх реалізованих овочів і 18,2 % фруктів та ягід. Диспропорції попиту і пропозиції продуктів зумовлені також впровадженням принципів саморегульованого ринку, яке сприяло розвитку інфляційних процесів і зниженню мінової вартості сільськогосподарської продукції, зменшило можливість для розширеного відтворення виробництва та економічного зміцнення господарств, сприяло значному скороченню місткості внутрішнього ринку через зниження купівельної здатності населення.

На внутрішньому ринку продовольства України продовжується зростання цін. Проте темпи підвищення їх істотно різняться по окремих продуктах, зокрема: за період із серпня 2010 р. по серпень 2011 р. найнижчі вони були на олію, яблука, цибулю, цукор і картоплю, а найвищі – на хліб і хлібопродукти, молоко, кондитерські вироби. Якщо індекс паритету цін у державній і кооперативній торгівлі (порівняно із хлібом пшеничним із борошна I сорту) становив по олії 7,9 %, яблуках – 8,9, цибулі – 14,9, цукру – 19,6, картоплі – 20,3 %, то по хлібу житньому – 100,8 %, молоку – 92, кондитерських виробів – 82-94, м'ясу і м'ясопродуктах – 52-84 %. На міських ринках підвищення цін на продукти харчування відбувається меншими те-

мпамі, ніж у державній і кооперативній торгівлі. У цілому ціни на продукти харчування збільшилися за вказаний період на 4,7 %, а на непродовольчі товари – на 7,6 %.

Аналіз еластичності попиту за доходами показує, що із скороченням своїх доходів споживачі розширюватимуть купівлю продуктів низької категорії (коефіцієнт еластичності становить 0,3-0,35) – картоплі, капусти, столових буряків тощо. Тому виробництво цих продуктів має більші можливості на розширення. А на тваринництво, садівництво, виноградарство, навпаки.

Прогнозоване насичення внутрішнього ринку продовольством й необхідність виконання експортних торгових зобов'язань зумовлюють потребу не тільки стабілізувати, а й збільшити у найближчій перспективі виробництво сільськогосподарської продукції на 5-10 %. Проте наявність потрібної кількості продукції буде лише першою передумовою для формування ринку продуктів харчування. Низькі конкурентоздатні затрати на виробництво це друга передумова. Вирішальне значення матиме постійне забезпечення високої якості запропонованих на ринку продуктів, розширення їх асортименту та поліпшення зовнішнього оформлення товару. Щоб подолати негативні тенденції у розвитку ринку продовольства виникає необхідність посилення державного регулювання ринкових відносин, підвищити ефективність використання ресурсів, розширити державну допомогу господарствам. Держава може здійснювати регулювання ринку через цінову й кредитно-податкову політику. Цінова політика держави буде ефективною, коли ціни на сільськогосподарську продукцію забезпечать необхідні темпи розширеного відтворення виробництва, а прибуток на вкладений капітал буде не нижчим, ніж за інших напрямів його використання. Це можливе з регулюванням мінімальних цін на сільськогосподарську продукцію, наданням державних дотацій сільськогосподарським виробництвам, розширенням експортних субсидій. Актуальне питання безпроцентних кредитів на закладання багаторічних насаджень і догляд за ними до вступу їх в експлуатаційний період [5].

У період переходу до ринкової економіки (поряд із розвитком нових, конкурентоздатних джерел поставок засобів виробництва, а також нових каналів збуту, зберігання, переробки і розподілу продукції) слід поліпшити державні поставки, відновити держзамовлення на всі види сільськогосподарської продукції, розширити заготівлі.

Доцільно укладання ф'ючерсних контрактів, пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств, забезпечення зустрічного продажу їм необхідних ресурсів за пільговими цінами.

Слід розширити захист вітчизняних товаровиробників:

- збільшити митний податок на імпорт продуктів;
- скасувати попередню оплату та податок (акциз на спирт) на експорт продуктів;
- увести граничну торговельну надбавку (не більшу 20 %) на вітчиз-

няну сільськогосподарську продукцію;

– створити сприятливі умови для ввезення ресурсів, необхідних для впровадження прогресивних технологій вирощування й переробки продукції;

– реалізувати комплекс заходів щодо розширення зовнішнього ринку сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки.

Державна допомога вітчизняним товаровиробникам повинна мати й непрямий характер – це прийняття законодавчих актів щодо розвитку конкуренції та захисту товаровиробників і споживачів, забезпечення статистичною інформацією, встановлення і контроль за дотриманням стандартів якості тощо.

Головним резервом насичення внутрішнього ринку продуктами й розширення їх експорту є поліпшення використання наявних ресурсів господарств і біокліматичного потенціалу України завдяки впровадженню ресурсозберігаючих технологій, поглибленню спеціалізації виробництва, удосконаленню розміщення культур, поліпшенню структури посівних площ, розширенню переробки і зберігання продукції в місцях її вирощування [7].

Результати досліджень. Розвиток ринку продовольства залежить не тільки від підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та вдосконалення системи маркетингу, а й від добробуту працівників села.

Висновки. Стратегія формування ринку продовольства має ґрунтуватися на врахуванні купівельної здатності населення, на можливостях зміцнення вітчизняного сільськогосподарського виробництва, розвитку системи маркетингу, всебічне стимулювання експорту та обмеження імпорту продуктів, розширення державного регулювання ринкових відносин.

Список літератури: 1. Дейнеко Л.В., Мельник А.Н., Савчур-Шекмар Н.А. Модель за-слуговує на увагу // Харчова і переробна промисловість. – 1995. – № 12. – С. 5-6. 2. Борщевський П.П., Дейнеко Л.В. Важливі проблеми галузі // Харчова і переробна промисловість. – 1996. – № 1. – С. 3-5. 3. Борщевський П.П., Дейнеко Л.В., Савчур-Шекмар Н.А. Методологічні засади оцінки регіонального розвитку харчової промисловості // Економіка АПК. – 1996. – № 3. – С. 23-28. 4. Борщевський П.П., Дейнеко Л.В., Рибалко А.А. Актуальні проблеми розвитку харчової промисловості // Економіка України. – 1996. – № 7. – С. 18-30. 5. Дейнеко Л.В. Шляхи підвищення ефективності бурякоцукрового виробництва Подільського регіону // Економіка АПК. – 1996. – № 10-11. – С. 23-26. 6. Борщевський П.П., Дейнеко Л.В. Проблеми іноземного інвестиційного забезпечення розвитку продуктивних сил // Фінанси України. – 1997. – № 4. – С. 108-111. 7. Дейнеко Л.В. Регіональні агропромислові комплекси: шляхи стабілізації // Вісник НАН України. – 1997. – № 3-4. – С. 105-107. 8. Дейнеко Л.В., Цимбалюк А.В. Регіональна ефективність використання водних ресурсів в харчовій промисловості // Таврійський науковий вісник. Вип. 5. – Херсон.: Херсонський сільськогосподарський інститут, 1997. – С. 59-61. 9. Борщевський П.П., Дейнеко Л.В. Інвестиційний процес: стан і перспективи // Харчова і переробна промисловість. – 1997. – № 12. – С. 14-15. 10. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / П.Т. Саблук, І.І. Лукінов, В.В. Юрчишин та ін. – К.: ІАЕ УААН, 1996. – 664 с.

Надійшла до редколегії 08.02.2013.

УДК 004.7

Сучасні проблеми харчової промисловості України / О.Ю. Лінькова, В.Й. Огоновський // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – № 69(1042). – С. 125-131. Бібліогр.: 10 назв.

В статті досліджені економічні проблеми харчової промисловості України, виявлена їх суть. Проаналізовані основні передумови виникнення економічних проблем харчової промисловості і шляхи їх вирішення. Розглянуті особливості харчової промисловості України.

Ключевые слова: економічні проблеми, харчова промисловість, промисловість України.

In this paper the problem of cost-effective food industry in Ukraine, revealed their essence. Analyzed the basic premise of the economic problems the food industry and their solutions. The features of the food promyshlennsoti Ukraine.

Key words: economic problems, the food industry, the industry of Ukraine.

УДК 658.567.1:005.332.4-047.44

О.Ю. ЛІНЬКОВА, канд. економ. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
І.І. ШАПОВАЛОВ, студент, НТУ «ХПІ»

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПО УТИЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ

У статті пропонуються методи оцінки конкурентоспроможності підприємств по утилізації промислових відходів. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: оцінка конкурентоспроможності, підприємство по утилізації промислових відходів, матричні методи, методи оцінки КПІ за ринковою часткою, методи, засновані на теорії ефективної конкуренції, методи, засновані на теорії фірми і галузі.

Вступ. Україна відноситься до числа індустріально-аграрних країн. Донедавна частка важкої промисловості складала порядку 60 % валового внутрішнього продукту країни, що значно вище, ніж у західноєвропейських країнах, де цей показник досягає 35 %. Наявність і концентрація підприємств чорної і кольорової металургії, теплоенергетики, хімії і нафтохімії, гірничодобувної промисловості і цементних заводів, на яких зношення устаткування і комунікацій досягає 50-70 %, впливають на екологічну ситуацію багатьох міст.

За статистикою, до 90 % газоподібних, рідких і твердих відходів утворюється в містах і близько 10 % – у сільській місцевості. У зв'язку з чим сьогодні гостро стоїть питання захоронення виробничих і побутових відходів. Причому встановлено, що складність проблеми пропорційна чисельності населення і промислового потенціалу міста. У металургії і теп-

---

© О.Ю. Лінькова, І.І. Шаповалов, 2013